ORİJİNAL ARAŞTIRMA ORIGINAL RESEARCH

DOI: 10.5336/dentalsci.2025-113535

Florür ile İlgili Medya Haberlerinin Bireyler Üzerindeki Etkisi: Kesitsel Anket Çalışması

The Impact of Fluoride-Related Media News on Individuals: Cross-Sectional Survey Study

Ezgi ERDEN KAYALIDERE[a], Büşra BERBEROĞLU[b], Burak Ahmet DEVECİ[a], Merve ŞAHİN[a]

[a]İstanbul Kent Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi, Restoratif Diş Tedavisi AD, İstanbul, Türkiye
[b]Serbest Diş Hekimi, İstanbul, Türkiye

ÖZET Amaç: Başlangıç seviyesindeki diş çürüğünün önlenmesinde, çeşitli florür uygulama yöntemlerinin önemi büyüktür. Ancak son zamanlarda toplumda florür uygulamalarına yönelik şüpheler artmıştır. Bu çalışmada, toplumun bilgilendirilmesinde etkili olan kitle iletişim araçlarında florür hakkında yapılan haberlerin etkisi incelenmiş ve hastalar ile diş hekimliği öğrencilerinin florür konusundaki bilgileri değerlendirilmiştir. **Gereç ve Yöntemler:** Etik kurul onayı alındıktan sonra 250 hasta ve her sınıftan 50'şer diş hekimliği öğrencisine, literatürdeki benzer çalışmalardan faydalanarak florür ile ilgili 20 sorudan oluşan bir anket uygulanmıştır. Katılımcı sayısı 500'e ulaştığında çalışma tamamlanmıştır. İlgili kategorik değişkenlerin frekans dağılımları yönünden istatistiksel açıdan incelenmesinde Pearson ki-kare testinden yararlanılmıştır. **Bulgular:** Çalışmaya katılan 70 hasta ve 105 öğrenci, kitle iletişim araçlarında florür hakkında yapılan haberleri takip ettiklerini belirtmiştir. Bu araçlar arasında internet ve sosyal medya öne çıkmıştır. Katılımcıların %60'tan fazlası, takip ettikleri medyaların florürlü ağız bakım ürünlerini önerdiğini belirtmiştir. Sadece hastaların %16'sı ve öğrencilerin %18'i, florürün zekâ geriliğine sebep olduğunu düşündüklerini ifade etmiş, toplam katılımcıların yaklaşık %20'si ise florürün zararlı olduğuna dair haberlere inandıklarını belirtmiştir. Hastaların %43'ü ve öğrencilerin %80'i florürlü diş macunu kullandıklarını belirtmişlerdir. Birinci sınıf haricindeki öğrenciler, hastalara göre florür hakkında daha doğru bilgilere sahiptir. **Sonuç:** Bireyler sağlıkla ilgili haberleri takip ederken en çok internet, sosyal medya ve zaman zaman televizyonu kullanmaktadır. Ancak bu platformlarda yanlış bilgilere de rastlamak mümkündür. Bu yüzden doğru bilginin yayılmasını sağlamak için bu araçlardaki haberlerin konunun uzmanları tarafından hazırlanması ve denetlenmesi gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Diş macunu; florürler; kitle iletişim araçları; sosyal medya; toplum diş hekimliği

ABSTRACT Objective: Various fluoride application methods play a significant role in preventing early-stage dental caries. However, public skepticism regarding fluoride using has increased in recent years. This study examines the impact of fluoride-related news disseminated through the most influential mass communication tools via a survey method, and evaluates the knowledge of patients and dental students on this subject. **Material and Methods:** Following ethics committee approval, a 20-question survey on fluoride -adapted from similar studies in the literature- was administered to 250 patients and 50 dental students from each academic year. The study was completed once the number of participants reached 500. Pearson chi-square test was used in the statistical examination of the frequency distributions of relevant categorical variables. **Results:** Seventy patients and 105 students reported following fluoride-related news in mass media, with the internet and social media being the most frequently cited sources. Over 60% of participants stated that the media they followed recommended fluoride-containing oral care products. Only 16% of patients and 18% of students believed fluoride could cause intellectual disability. Approximately 20% of all participants believed news claiming fluoride was harmful. While 43% of patients and 80% of students reported using fluoride toothpaste, students beyond their first year demonstrated more accurate knowledge than patients. **Conclusion:** Individuals primarily rely on the internet, social media, and occasionally television for health-related information. However, misinformation is common on these platforms. Therefore, to ensure accurate knowledge dissemination, health news should be prepared and supervised by experts in the field.

Keywords: Toothpastes; flourides; mass media; social media; public health dentistry

KAYNAK GÖSTERMEK İÇİN:
Erden Kayalıdere E, Berberoğlu B, Deveci BA, Şahin M. Florür ile ilgili medya haberlerinin bireyler üzerindeki etkisi: Kesitsel anket çalışması. Turkiye Klinikleri J Dental Sci. 2026;32(3):895-904.

Correspondence: Burak Ahmet DEVECİ
İstanbul Kent Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi, Restoratif Diş Tedavisi AD, İstanbul, Türkiye
E-mail: burakahmet.deveci@kent.edu.tr

Peer review under responsibility of Turkiye Klinikleri Journal of Dental Sciences.

Received: 18 Jul 2025 ***Received in revised form:*** 26 Sep 2025 ***Accepted:*** 06 Oct 2025 ***Available online:*** 09 Apr 2026

2146-8966 / Copyright © 2026 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

Diş çürüğü, toplumun her kesimini etkileyen oldukça yaygın bir enfeksiyöz hastalıktır. Temel olarak diş yüzeyindeki karyojenik bakteriler, dişin yüzeyinde karbonhidrat açısından zengin bir plak oluşturarak ve bu plağı zamanla tüketerek asit üretir. Bu asit, dişin sert dokusundaki mineralleri parçalar.[1] Bu duruma demineralizasyon, demineralizasyon sürecinde tükürük içerisindeki minerallerin, çözünen diş yapısına eklenebilmesine remineralizasyon denmektedir. Demineralizasyon ve remineralizasyon, ağız içerisinde birbirini takip eden dengeli süreçlerdir. Ancak bu denge demineralizasyon lehine bozulursa, çürük oluşmaya ve ilerlemeye başlar. Demineralizasyonun ilerlemesiyle artan riski kontrol altına almak için florür içeren koruyucu tedaviler önerilirken, çürüğün ilerlediği ve remineralizasyonun yeterli olmadığı durumlarda invaziv tedavilere ihtiyaç duyulmaktadır.[2]

Remineralizasyon için kullanılan en önemli ajan florürdür. Florür uygulamaları, bireysel (diş macunları, florür jelleri, florürlü ağız gargaraları) ve toplumsal (içme suyuna florür eklenmesi) yöntemlerle gerçekleştirilebilir.[3] Bireysel uygulamalar ise sistemik (florürlü tablet, florürlü su, florürlü süt) ve topikal (florür jelleri, florür vernikleri, diş macunları) olarak 2'ye ayrılır.[4,5] Ancak florürün en etkili olduğu şekil, bireysel topikal uygulamalardır. Tükürükteki florür miktarı, asit ataklarındaki demineralizasyonu inhibe eder ve ortamın asiditesi normal düzeye döndüğünde remineralizasyonu destekler. Florürün bu özelliği, diş hekimleri ve hastalar için çürük oluşumunu ve ilerlemesini kontrol etmede en büyük avantajdır.[6]

Yaklaşık 100 yıldır florürlü suların diş çürüğünü önlediği bilinmektedir. Ancak florürün bir zehir olduğu ve yüksek dozda florür alımının otizm ile zekâ katsayısında [intelligence quotient (IQ)] düşüşe yol açacağını savunan birtakım çalışmalar da yapılmıştır.[7] Bu çalışmalar, doğal içme sularında bulunan florür miktarından daha yüksek seviyede florür içeren Çin, Moğolistan ve İran gibi ülkelerin yoksul ve kırsal bölgelerinde yapılmıştır.[8-10] Ayrıca bu çalışmalarda, IQ üzerinde etkisi olduğu bilinen ebeveynlerin eğitim düzeyi, sosyoekonomik durumları, çevre kirliliği gibi diğer faktörler göz önünce bulundurulmamıştır. Bu çalışmalara karşın, Dünya Sağlık Örgütü, Dünya Diş Hekimleri Birliği gibi uzman kuruluşlar diş çürüğünün önlenmesi için içme sularının florürlenmesini, hastaların florürlü diş macunu kullanmasını ve hekimlerin koruyucu florür uygulamaları yapmalarını önermektedir.[11]

Florür içeren ürünlerin hastalara ulaşmasında, televizyon ve internet gibi kitle iletişim araçları, reklamlar, programlar ve haberler önemli bir rol oynamaktadır. Kitle iletişim araçlarının toplum üzerindeki etkisi, özellikle sağlıkla ilgili yapılan haberlerde belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Bu durum, sağlığın insan hayatındaki önemi nedeniyle dikkate değerdir.[12] Bu nedenle bu çalışmada, diş hekimliği öğrencilerinin ve hastaların florür ile ilgili yapılan haberler hakkındaki bilgileri üzerinden yanlış haberlerin toplumdaki karşılığı değerlendirilmiştir.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Bu çalışma, kesitsel anket çalışması olarak tasarlanıp, İstanbul Kent Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Etik Kurulu tarafından 26 Nisan 2023 tarihinde onaylandı (no: E-10420511-050-21992). Çalışma bu doğrultuda Helsinki Deklarasyonu Prensiplerine uygun olarak yapıldı.

Araştırmanın evreni, İstanbul Kent Üniversitesinde Diş Hekimliği Fakültesinde eğitim alan 5 sınıftan 50'şer öğrenci ile İstanbul Kent Üniversitesi Ağız ve Diş Sağlığı Eğitim Uygulama ve Araştırma Merkezinde tedavi gören 250 hasta veya hasta yakını olmak üzere toplam 500 kişiden oluşmaktadır. Literatürdeki benzer çalışmalardan yararlanılarak ve kitle iletişim araçlarındaki haberler göz önünde bulundurularak, bireylerin florür hakkındaki düşüncelerini değerlendirmek için 20 soruluk bir anket formu oluşturuldu.[13,14] Anket bireylere ait yaş, cinsiyet, eğitim durumu gibi tanımlayıcı soruların yanı sıra diş macunu alırken dikkat ettiği unsurlar, florürlü diş macunu kullanıp kullanmadığı gibi ağız sağlığıyla ilgili soruları ve yanlış bilgi içeren haberlere maruz kalma durumları gibi detaylı soruları içermekteydi. Onam formunu imzalayarak çalışmaya katılmayı kabul eden kişi sayısı 500'e ulaştığında, çalışma sona erdi ve elde edilen veriler bilgisayar ortamında analiz edildi.

İSTATİSTİKSEL ANALİZ

Verilerin analizi, SPSS Statistics (Sürüm 30.0; IBM Corp., Armonk, NY, ABD) yazılımı ile gerçekleşti-

rilmiştir. Tanımlayıcı istatistikler kapsamında kategorik değişkenler, frekans ve yüzde değerleri ile sunulmuştur. Katılımcıların sorulara verdikleri yanıtlar gruplar (hasta-öğrenci, kadın-erkek, öğrenci sınıf düzeyleri) arasında karşılaştırılmış, bu amaçla Pearson ki-kare testi kullanılmıştır. Anlamlı farklılık saptanan değişkenlerde, gruplar arası ikili karşılaştırmalar yapılmış ve çoklu karşılaştırmalardan kaynaklanabilecek Tip I hata riskini azaltmak amacıyla Bonferroni düzeltmesi uygulanmıştır. Bulgular tablo şeklinde yüzde dağılımları ile birlikte sunulmuş, anlamlı farklılık gösteren hücreler harf kodlamaları ile belirtilmiştir. Tüm analizlerde, anlamlılık düzeyi $p<0,05$ olarak kabul edilmiştir.

BULGULAR

Çalışmamıza katılan hasta ve diş hekimliği öğrencilerinin tanımlayıcı istatistikleri Tablo 1'de verilmiştir.

Hastalara yöneltilen anket soruları ve yanıtlarının dağılımı Tablo 2'de, öğrencilerin verdikleri yanıtlar Tablo 3'te sunulmuştur. Hastalar ile öğrenciler arasındaki istatistiksel farklara ilişkin bulgular ise Tablo 4'te gösterilmiştir. Çalışmamızda, "Kitle iletişim araçlarında florür hakkında yapılan haberleri takip ediyor musunuz?" sorusuna evet yanıtını veren hasta sayısı 70 olup, cinsiyetler açısından anlamlı bir farklılık gözlenmemiştir. Bu soruya evet diyen katılımcıların cevapladığı "Takip ettiğiniz kitle iletişim aracı florürlü ağız-bakım ürünü kullanımını öneriyor mu?" sorusuna hastaların %70'i evet derken; "Florür hakkında yapılan bu haberlere hangi kitle iletişim araçlarından ulaştınız?" sorusuna hastalar en çok internet (%32,9), sosyal medya (%28,6) ve diğer (%28,6) cevaplarını vermişlerdir. Çalışmaya katılan öğrencilerden 105'i florür hakkındaki haberleri takip ettiklerini belirtmiştir. Bu öğrenciler, takip ettikleri iletişim araçlarının %63,8'inin florürlü ağız bakım ürünlerini önerdiğini bildirmiştir. Öğrencilerin en çok tercih ettiği kitle iletişim araçları ise internet (%47,6) ve sosyal medya (%32,4) olmuştur. Bu soruya verilen yanıtlarda, öğrenci sınıfları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiştir. Florür hakkında yapılan haberleri takip etme oranı 1. sınıf öğrencilerinde diğer sınıflara göre daha düşük olup, bu oran %18 olarak bulunmuştur.

TABLO 1: Katılımcıların sosyodemografik özellikleri

Katılımcılar	Cinsiyet	Yaş (yıl)	Eğitim seviyesi
Hastalar (n=250)	Kadın: 99 Erkek: 151	18-35: 143 36-64: 107	Okur-yazar olmayan: 3 İlkokul: 7 Ortaokul: 9 Lise: 29 Lisans: 163 Yüksek lisans ve doktora: 39
Öğrenciler (n=250)	Kadın: 158 Erkek: 92	18-25: 240 26-32: 10	Lisans: 243 Yüksek lisans ve doktora: 7

"Ağız ve diş sağlığı hakkında kitle iletişim araçlarında yapılan haberlerin doğruluğunu diş hekiminize danışıyor musunuz?" sorusuna hastaların %59,60'ı "evet", %40,40'ı "hayır" cevabını vermiştir. Bu soruya verilen yanıtlarda, cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmış olup, erkeklerin %33,77'si, kadınların ise %50,51'i "evet" yanıtını vermiştir. Bu soruya genel olarak öğrencilerin %61,60'ı "evet", %38,40'ı "hayır" yanıtını vermiştir. Hastalar ve öğrenciler arasında bu soruya verilen yanıtlar kıyaslandığında, gruplar arasında yüksek düzeyde bir anlamlılık belirlenmiştir. Hastaların öğrencilere kıyasla daha düşük oranda evet yanıtı verdiği gözlenmiştir.

"Florürün sağlığa zararlı ve bir çeşit zehir olduğu hakkında yapılan haberlere inanıyor musunuz?" sorusuna hastaların %23,2'si "evet", %27,6'sı "hayır", %49,2'si "bilmiyorum" yanıtını vermiştir. Öğrenciler arasında bu soruya verilen yanıtlarda, istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmış olup, öğrencilerin %20,4'ü "evet", %56'sı "hayır", %23,60'ı "bilmiyorum" şeklindedir. Öğrenciler sınıflarına göre değerlendirildiğinde, "bilmiyorum" yanıtını verme oranı 1. sınıf öğrencilerinde diğer sınıf düzeylerine kıyasla istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur (%56). Diğer sınıflarda ise en yüksek oran "hayır" cevabındadır.

"Florürün diş çürüğünü önleyici etkisinin olduğunu düşünüyor musunuz?" sorusuna öğrencilerin %78,8'i evet derken, 1. sınıf öğrencilerinde diğer sınıf düzeylerine göre "bilmiyorum" yanıtı istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksek bulunmuştur. Bu soruda cinsiyetler arasında bir farklılık

TABLO 2: Hastaların anket sorularına verdikleri yanıtlar, bu yanıtların oranları ve cinsiyete göre kıyaslanması

Sorular	Seçenekler	Kadın n (%)	Erkek n (%)	Toplam n (%)	p değeri
Diş macunu alırken nelere dikkat edersiniz?	Maliyetine Ambalaj/görünüş Florürlü olması Florürsüz olması Diş hekimi önerisi	19 (19,19)[a] 8 (8,08)[a] 10 (10,10)[a] 11 (11,11)[a] 51 (51,52)[a]	51 (33,77)[b] 11 (7,28)[a] 7 (4,64)[a] 27 (17,88)[a] 55 (36,42)[b]	70 (28) 19 (7,6) 17 (6,8) 38 (15,2) 106 (40,6)	0,016*
Florürlü diş macunu kullanıyor musunuz?	Evet Hayır Bilmiyorum	55 (55,56)[a] 16 (16,16)[a] 28 (28,28)[a]	53 (35,10)[b] 36 (23,84)[a] 62 (41,06)[b]	108 (43,2) 52 (20,8) 90 (36)	0,006*
Florürün diş çürüğünü önleyici etkisinin olduğunu düşünüyor musunuz?	Evet Hayır Bilmiyorum	42 (42,42) 20 (20,20) 37 (37,37)	53 (35,10) 22 (14,57) 76 (60,33)	95 (38,0) 42 (16,8) 113 (45,2)	0,123
Florürün güvenirliği hakkında şüpheniz var mı?	Evet Hayır Bilmiyorum	38 (38,38) 24 (24,24) 37 (37,37)	52 (34,44) 25 (16,56) 74 (49,01)	40 (36) 111 (44,4) 49 (19,6)	0,143
Florürün sağlığa zararlı ve bir çeşit zehir olduğu hakkında yapılan haberlere inanıyor musunuz?	Evet Hayır Bilmiyorum	27 (27,27) 29 (29,29) 43 (43,43)	31 (20,53) 40 (26,49) 80 (52,98)	58 (23,2) 69 (27,6) 123 (49,2)	0,294
Epifiz bezinin en büyük düşmanının florür olduğunu düşünüyor musunuz?	Evet Hayır Bilmiyorum	17 (17,17) 20 (20,20) 62 (62,63)	20 (13,25) 19 (12,58) 112 (74,17)	37 (14,8) 39 (15,6) 174 (69,6)	0,136
Florürün zekâ geriliğine ve/veya IQ düşüklüğüne sebep olduğunu düşünüyor musunuz?	Evet Hayır Bilmiyorum	17 (17,17) 29 (29,29) 53 (53,54)	22 (14,57) 34 (22,52) 95 (62,91)	39 (15,6) 63 (25,2) 129 (59,2)	0,327
Kendinize ve/veya çocuğunuza florür uygulaması yaptırmak için hiç diş hekimine başvurdunuz mu?	Evet Hayır	15 (15,15) 85 (84,85)	21 (13,91) 130 (86,09)	36 (14,4) 214 (85,6)	0,784
Okullarda yapılan florürlü vernik uygulamasını doğru buluyor musunuz?	Evet, mutlaka yapılmalı Hayır, yapılmamalı Bilmiyorum	17 (17,17) 31 (31,31) 51 (51,52)	18 (11,92) 32 (21,19) 101 (66,89)	35 (14,00) 63 (25,20) 152 (60,80)	0,051
Florürsüz ağız-bakım ürünleri kullanıyor musunuz?	Evet Hayır Bilmiyorum	34 (34,34) 30 (30,30) 35 (35,35)	46 (30,46) 33 (21,85) 72 (47,68)	80 (32,00) 63 (25,20) 107 (42,80)	0,129
Kitle iletişim araçlarında florür hakkında yapılan haberleri takip ediyor musunuz?	Evet Hayır	33 (33,33) 66 (66,67)	37 (24,50) 114 (75,50)	70 (28,00) 180 (72,00)	0,128
Cevabınız evetse takip ettiğiniz kitle iletişim aracı florürlü ağız-bakım ürünü kullanımını öneriyor mu?	Evet Hayır	11 (33,33) 22 (66,67)	10 (27,03) 27 (72,97)	21 (30) 49 (70)	0,565
Cevabınız evetse florür hakkında yapılan bu haberlere hangi kitle iletişim araçlarından ulaştınız?	İnternet Sosyal medya Televizyon Gazete Diğer	8 (24,24) 10 (30,30) 5 (15,15) 1 (3,03) 9 (27,27)	15 (40,54) 10 (27,03) 0 (0,00) 1 (2,70) 11 (29,73)	23 (32,9) 20 (28,6) 5 (7,1) 2 (2,9) 20 (28,6)	0,129
Ağız ve diş sağlığı hakkında kitle iletişim araçlarında yapılan haberlerin doğruluğunu diş hekiminize danışıyor musunuz?	Evet Hayır	50 (50,51)[a] 49 (49,49)[a]	51 (33,77)[b] 100 (66,23)[b]	149 (59,60) 101 (40,40)	0,008*
Diş hekiminiz diş çürüklerine karşı koruyucu uygulamalar konusunda sizleri hiç bilgilendirdi mi?	Evet Hayır Hatırlamıyorum	64 (64,65) 16 (16,16) 19 (19,19)	89 (58,94) 30 (19,87) 32 (21,19)	153 (61,20) 71 (28,40) 51 (20,40)	0,643
Diş hekiminize diş çürüklerinizden korunmak için neler yapabileceğinizi hiç danıştınız mı?	Evet Hayır	73 (73,74) 26 (26,26)	110 (72,85) 41 (27,15)	183 (73,2) 67 (26,80)	0,877

Pearson ki kare testi; *p<0,05. Farklı küçük harflerle gösterilen üst simgeler, satırlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farkları ifade etmektedir. IQ: Zekâ katsayısı

TABLO 3: Öğrencilerin anket sorularına verdikleri yanıtlar, bu yanıtların oranları ve sınıf düzeylerine göre kıyaslanması

Sorular	Seçenekler	1. sınıf n (%)	2. sınıf n (%)	3. sınıf n (%)	4. sınıf n (%)	5. sınıf n (%)	Toplam n (%)	p değeri
Diş macunu alırken nelere dikkat edersiniz?	Maliyetine Ambalaj/görünüş Florürlü olması Florürsüz olması Diş hekimi önerisi	18 (36,00)[a] 4 (8,00)[a] 4 (8,00)[a] 1 (2,00)[a] 23 (46,00)[a]	11 (22)[a,b] 3 (6)[a] 11 (22)[a,b] 2 (4)[a] 23 (46)[a]	6 (12,00)[b] 1 (2,00)[a] 28 (56,00)[c] 2 (4,00)[a] 13 (26,00)[a]	12 (24,00)[a,b] 1 (2,00)[a] 25 (50,00)[c] 0 (0,00)[a] 12 (24,00)[a]	7 (14,00)[a,b] 1 (2,00)[a] 18 (36,00)[b,c] 2 (4,00)[a] 22 (44,00)[a]	54 (21,6) 10 (4) 86 (34,4) 7 (2,8) 93 (37,3)	<0,001*
Florürlü diş macunu kullanıyor musunuz?	Evet Hayır Bilmiyorum	22 (44,0)[a] 6 (12,0)[a] 22 (22,0)[a]	43 (86,0)[b] 2 (4,0)[a] 0 (0,0)[b]	46 (92,0)[b] 4 (8,0)[a] 0 (0,0)[b]	46 (92,0)[b] 0 (0,0)[a] 4 (8,0)[b]	42 (84,0)b 4 (8,0)[a] 4 (8,0)[b]	199 (79,6) 16 (6,4) 35 (14)	<0,001*
Florürün diş çürüğünü önleyici etkisinin olduğunu düşünüyor musunuz?	Evet Hayır Bilmiyorum	18 (36,0)[a] 3 (6,09)[a] 29 (58,0)[a]	38 (76,0)[b] 3 (6,0)[a] 9 (18,0)[b]	49 (98,0)[c] 0 (0,0)[a] 1 (2,0)[b]	48 (98,0)[c] 0 (0,0)[a] 2 (4,0)[b]	44 (88,0)[b,c] 3 (6,0)[a] 3 (6,0)[b]	197 (78,8) 9 (3,6) 44 (17,6)	<0,001*
Florürün güvenirliği hakkında şüpheniz var mı?	Evet Hayır Bilmiyorum	21 (42,00)[a] 4 (8,0)[a] 25 (50,00)[a]	16 (32,00)[a] 24 (48,00)[b] 10 (20,00)[b]	10 (20,00)[a] 36 (72,00)[b] 4 (8,00)[b]	11 (22,00)[a] 37 (74,00)[b] 2 (4,00)[b]	14 (28,00)[a] 29 (58,00)[b] 7 (14,00)[b]	72 (28,8) 130 (52) 48 (19,2)	<0,001*
Florürün sağlığa zararlı ve bir çeşit zehir olduğu hakkında yapılan haberlere inanıyor musunuz?	Evet Hayır Bilmiyorum	11 (22,00)[a] 11 (22,00)[a] 28 (56,00)[a]	10 (20,00)[a] 26 (52,00)[b] 14 (28,00)[b]	14 (28,00)[a] 31 (62,00)[b] 5 (10,00)[b]	8 (16,00)[a] 38 (76,00)[b] 4 (8,00)[b]	8 (16,00)[a] 34 (68,00)[b] 8 (16,00)[b]	51 (20,4) 140 (56,00) 59 (23,60)	<0,001*
Epifiz bezinin en büyük düşmanının florür olduğunu düşünüyor musunuz?	Evet Hayır Bilmiyorum	7 (14,00) 10 (20,00) 33 (66,00)	5 (10,00) 20 (40,00) 25 (50,00)	8 (16,00) 19 (38,00) 23 (46,00)	4 (8,00) 26 (52,00) 20 (40,00)	3 (6,00) 25 (50,00) 22 (44,00)	27 (10,8) 100 (40,00) 123 (49,2)	0,052
Florürün zekâ geriliğine ve/veya IQ düşüklüğüne sebep olduğunu düşünüyor musunuz?	Evet Hayır Bilmiyorum	10 (20,00) 18 (36,00) 22 (44,00)	9 (18,00) 26 (52,00) 15 (30,00)	7 (14,00) 30 (60,00) 13 (26,00)	9 (18,00) 32 (64,00) 9 (18,00)	10 (20,00) 23 (46,00) 17 (34,00)	45 (18,00) 129 (51,6) 76 (30,4)	0,170
Kendinize ve/veya çocuğunuza florür uygulaması yaptırmak için hiç diş hekimine başvurdunuz mu?	Evet Hayır	4 (8,00)[a] 46 (92,00)[a]	4 (8,00)[a] 46 (92,00)[a]	18 (36,00)[b] 32 (64,00)[b]	24 (48,00)[b] 26 (52,00)[b]	5 (10,00)[a] 45 (90,00)[a]	55 (22,00) 195 (78,00)	<0,001*
Okullarda yapılan florürlü vernik uygulamasını doğru buluyor musunuz?	Evet, mutlaka yapılmalı Hayır, yapılmamalı Bilmiyorum	8 (16,00)[a] 5 (10,00)[a] 37 (74,00)[a]	6 (12,00)[a] 4 (8,00)[a] 40 (80,00)[a]	27 (54,00)[b] 6 (12,00)[a] 17 (34,00)[b]	36 (72,00)[b] 1 (2,00)[a] 13 (26,00)[b]	23 (46,00)[b] 7 (14,00)[a] 20 (40)[b]	100 (40,00) 53 (9,20) 127 (50,8)	<0,001*
Florürsüz ağız-bakım ürünleri kullanıyor musunuz?	Evet Hayır Bilmiyorum	20 (40,00)[a] 8 (16,00)[a] 22 (44,00)[a]	19 (38,00)[a] 18 (36,00)[a.b] 13 (26,00)[a.b]	17 (34,00)[a] 22 (44,00)[b] 11 (22,00)[a.b]	18 (36,00)[a] 26 (52,00)[b] 6 (12,00)[b]	12 (24,00)[a] 28 (56,00)[b] 10 (20,00)[a.b]	86 (34,4) 102 (40,8) 62 (24,8)	0,001*
Kitle iletişim araçlarında florür hakkında yapılan haberleri takip ediyor musunuz?	Evet Hayır	9 (18,00)[a] 41 (82,00)[a]	19 (38,00)[a.b] 31 (62,00)[a.b]	31 (62,00)[a] 34 (68,00)[a]	30 (60,00)[b] 20 (40,00)[b]	31 (62,00)[b] 19 (38,00)[b]	105 (42,00) 145 (58,00)	<0,001*
Cevabınız evetse takip ettiğiniz kitle iletişim aracı florürlü ağız-bakım ürünü kullanımını öneriyor mu?	Evet Hayır	7 (77,78) 2 (22,22)	11 (57,89) 8 (42,11)	12 (75,00) 4 (25,00)	20 (66,67) 10 (33,33)	17 (54,84) 14 (45,16)	67 (63,8) 38 (36,2)	0,541
Cevabınız evetse florür hakkında yapılan bu haberlere hangi kitle iletişim araçlarından ulaştınız?	İnternet Sosyal medya Televizyon Gazete Diğer	6 (66,67) 3 (33,33) 0 (0,00) 0 (0,00) 0 (0,00)	6 (31,58) 8 (42,11) 2 (10,53) 0 (0,00) 3 (15,79)	8 (50,00) 6 (37,50) 0 (0,00) 0 (0,00) 2 (12,50)	14 (46,67 10 (33,33) 1 (3,33) 0 (0,00) 5 (16,67)	16 (51,61) 7 (22,58) 1 (3,23) 1 (3,23) 6 (19,35)	50 (47,6) 34 (32,4) 4 (3,8) 1 (1,00) 16 (15,2)	0,814
Ağız ve diş sağlığı hakkında kitle iletişim araçlarında yapılan haberlerin doğruluğunu diş hekiminize danışıyor musunuz?	Evet Hayır	23 (46,00)[a] 27 (54,00)[a]	34 (68,00)[a] 16 (32,00)[a]	34 (68,00)[a] 16 (32,00)[a]	27 (54,00)[a] 23 (46,00)[a]	36 (72,00)[a] 14 (28,00)[a]	154 (61,60) 96 (38,40)	0,034*
Diş hekiminiz diş çürüklerine karşı koruyucu uygulamalar konusunda sizleri hiç bilgilendirdi mi?	Evet Hayır Hatırlamıyorum	29 (58,00) 10 (20,00) 11 (22,00)	34 (68,00) 11 (22,00) 5 (10,00)	38 (76,00) 6 (12,00) 6 (12,00)	36 (72,00) 5 (10,00) 9 (18,00)	37 (74,00) 5 (10,00) 8 (16,00)	174 (69,60) 34 (14,80) 39 (15,60)	0,353
Diş hekiminize diş çürüklerinizden korunmak için neler yapabileceğinizi hiç danıştınız mı?	Evet Hayır	39 (78,00) 39 (78,00)	43 (86,00) 7 (14,00)	42 (84,00) 8 (16,00)	41 (82,00) 9 (18,00)	45 (90,00) 5 (10,00)	210 (84,00) 40 (16,00)	0,562

Pearson ki kare testi; *p<0,05. Farklı küçük harflerle gösterilen üst simgeler, satırlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farkları ifade etmektedir. IQ: Zekâ katsayısı

TABLO 4: Katılımcılara göre anket sorularına verilen yanıtların kıyaslanması

Sorular	Seçenekler	Hastalar n (%)	Öğrenciler n (%)	p değeri
Diş macunu alırken nelere dikkat edersiniz?	Maliyetine Ambalaj/görünüş Florürlü olması Florürsüz olması Diş hekimi önerisi	70 (28)[a] 19 (7,6)[a] 17 (6,8)[a] 38 (15,2)[a] 106 (40,6)[a]	54 (21,6)[a] 10 (4)[a] 86 (34,4)[b] 7 (2,8)[b] 93 (37,3)[a]	<0,001*
Florürlü diş macunu kullanıyor musunuz?	Evet Hayır Bilmiyorum	108 (43,2)[a] 52 (20,8)[a] 90 (36)[a]	199 (79,6)[b] 16 (6,4)[b] 35 (14)[b]	<0,001*
Florürün diş çürüğünü önleyici etkisinin olduğunu düşünüyor musunuz?	Evet Hayır Bilmiyorum	95 (38,0)[a] 42 (16,8)[a] 113 (45,2)[a]	197 (78,8)[b] 9 (3,6)[b] 44 (17,6)[b]	<0,001*
Florürün güvenirliği hakkında şüpheniz var mı?'	Evet Hayır Bilmiyorum	40 (36)[a] 111 (44,4)[a] 49 (19,6)[a]	72 (28,8)[a] 130 (52)[b] 48 (19,2)[b]	<0,001*
Florürün sağlığa zararlı ve bir çeşit zehir olduğu hakkında yapılan haberlere inanıyor musunuz?	Evet Hayır Bilmiyorum	58 (23,2)[a] 69 (27,6)[a] 123 (49,2)[a]	51 (20,4)[a] 140 (56,00)[b] 59 (23,60)[b]	<0,001*
Epifiz bezinin en büyük düşmanının florür olduğunu düşünüyor musunuz?	Evet Hayır Bilmiyorum	37 (14,8)[a] 39 (15,6)[a] 174 (69,6)[a]	27 (10,8)[a] 100 (40,00)[b] 123 (49,2)[b]	<0,001*
Florürün zekâ geriliğine ve/veya IQ düşüklüğüne sebep olduğunu düşünüyor musunuz?	Evet Hayır Bilmiyorum	39 (15,6)[a] 63 (25,2)[a] 129 (59,2)[a]	45 (18,00)[a] 129 (51,6)[b] 76 (30,4)[b]	<0,001*
Kendinize ve/veya çocuğunuza florür uygulaması yaptırmak için hiç diş hekimine başvurdunuz mu?	Evet Hayır	36 (14,4)[a] 214 (85,6)[a]	55 (22,00)[b] 195 (78,00)[b]	0,028*
Okullarda yapılan florürlü vernik uygulamasını doğru buluyor musunuz?	Evet, mutlaka yapılmalı Hayır, yapılmamalı Bilmiyorum	35 (14,00)[a] 63 (25,20)[a] 152 (60,80)[a]	100 (40,00)[b] 53 (9,20)[b] 127 (50,8)[b]	<0,001*
Florürsüz ağız-bakım ürünleri kullanıyor musunuz?	Evet Hayır Bilmiyorum	80 (32,00)[a] 63 (25,20)[a] 107 (42,80)[a]	86 (34,4)[a] 102 (40,8)[b] 62 (24,8)[b]	<0,001*
Kitle iletişim araçlarında florür hakkında yapılan haberleri takip ediyor musunuz?	Evet Hayır	70 (28,00)[a] 180 (72,00)[a]	105 (42,00)[b] 145 (58,00)[b]	0,001*
Cevabınız evetse takip ettiğiniz kitle iletişim aracı florürlü ağız-bakım ürünü kullanımını öneriyor mu?	Evet Hayır	21 (30)[a] 49 (70)[a]	67 (63,8)[b] 38 (36,2)[b]	<0,001*
Cevabınız evetse florür hakkında yapılan bu haberlere hangi kitle iletişim araçlarından ulaştınız?	İnternet Sosyal medya Televizyon Gazete Diğer	23 (32,9) 20 (28,6) 5 (7,1) 2 (2,9) 20 (28,6)	50 (47,6) 34 (32,4) 4 (3,8) 1 (1,00) 16 (15,2)	0,098
Ağız ve diş sağlığı hakkında kitle iletişim araçlarında yapılan haberlerin doğruluğunu diş hekiminize danışıyor musunuz?	Evet Hayır	149 (59,60)[a] 101 (40,40)[a]	154 (61,60)[b] 96 (38,40)[b]	<0,001*
Diş hekiminiz diş çürüklerine karşı koruyucu uygulamalar konusunda sizleri hiç bilgilendirdi mi?	Evet Hayır Hatırlamıyorum	153 (61,20) 71 (28,40) 51 (20,40)	174 (69,60) 34 (14,80) 39 (15,60)	0,141
Diş hekiminize diş çürüklerinizden korunmak için neler yapabileceğinizi hiç danıştınız mı?	Evet Hayır	183 (73,2)[a] 67 (26,80)[a]	210 (84,00)[b] 40 (16,00)[b]	0,003*

Pearson ki kare testi; *p<0,05. Farklı küçük harflerle gösterilen üst simgeler, satırlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farkları ifade etmektedir. IQ: Zekâ katsayısı

gözlenmemiştir. Erkek hastaların %35,1'i "evet", %13,57'si "hayır" ve %60'ı "bilmiyorum" derken, kadın hastaların %42'si "evet", %20'si "hayır" ve %37'si "bilmiyorum" demiştir. Hastalar ve öğrenciler arasında bu soruya verilen yanıtlar kıyaslandığında, gruplar arasında istatistiksel farklılık saptanmıştır. Bu soruya hastaların sadece %38'i "evet" cevabını vermiştir.

"Florürün zekâ geriliğine ve/veya IQ düşüklüğüne sebep olduğunu düşünüyor musunuz?" sorusuna hastaların %15,6'sı "evet", %25,2'si "hayır" ve %59,2'si "bilmiyorum" yanıtını vermiştir. Bu soruya verilen yanıtlarda, hastaların cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak bir fark gözlenmezken, hastalar ile öğrenciler arasında farklılık gözlenmiştir. "Florürün güvenirliği hakkında şüpheniz var mı?" sorusuna hastaların %36'sı "evet", %44,4'ü "hayır" ve %19,6'sı "bilmiyorum" yanıtını vermiştir. Bu soruya öğrencilerin %28,8'i "evet", %52'si "hayır", %19,2'si "bilmiyorum" yanıtını vermiştir. Hastaların yanıtlarında, cinsiyetin istatistiksek olarak anlamlı bir etkisi olmazken, 1. sınıf öğrencilerinin %42'si "evet" ve %56'sı "bilmiyorum" yanıtını vermişlerdir. Diğer sınıflarda en yüksek oran "hayır" cevabındadır. Bu çalışmada, katılımcılara "Okullarda yapılan florürlü vernik uygulamasını doğru buluyor musunuz?" sorusu yöneltilmiş ve hastaların %14'ü "Evet, mutlaka yapılmalı", %25,20'si "Hayır, yapılmamalı" ve %60,80'i "bilmiyorum" yanıtını vermiştir. Öğrenciler bu soruya %40 oranla "Evet, mutlaka yapılmalı", %9,20 oranla "hayır, yapılmamalı" ve %50,8 ile "bilmiyorum" yanıtını vermiştir. Öğrencilerin verdikleri cevaplarda sınıf düzeylerine göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık gözlenmiş olup, 1 ve 2. sınıf öğrencilerinin cevaplarında "bilmiyorum" yanıtının oranının anlamlı düzeyde oldukça yüksek olduğu gözlenmiştir. Bu soruya verilen yanıtlarda hastalar ve öğrenciler arasında da istatistiksel olarak yüksek düzeyde anlamlılık saptanmıştır.

Bu çalışmada, diş macunu seçiminde hastaların çoğunluğu (106 kişi, %40,6) diş hekimi önerisine göre 70 (%28) kişi ise maliyete göre karar verdiğini belirtmiştir. Bu yanıtları veren hastaların cinsiyetleri arasında istatistiksel olarak anlamlı fark gözlenmiştir. On yedi (%6,8) kişi diş macununun florürlü olmasına, 38 (%15,20) kişi ise florürsüz olmasına dikkat ettiklerini belirtmişlerdir. "Florürlü diş macunu kullanıyor musunuz?" sorusuna ise hastaların %43,2'si "evet", %20,8'i "hayır", %36'sı "bilmiyorum" cevabını vermiştir. Cinsiyetler arasında anlamlı farklılık gözlenmiş olup, kadın hastaların florürlü diş macunu kullanma oranı daha yüksektir. Öğrenciler arasında ise en düşük oran 1. sınıf öğrencilerinde gözlenmiştir.

TARTIŞMA

En yaygın enfektif hastalıklardan biri olan diş çürüğüne karşı en etkili koruyucu tedavi florür içerikli ürünlerin kullanılmasıdır. Diş yüzeyi demineralize olsa bile ağızda bulunan florür konsantrasyonu sayesinde remineralizasyon olasılığı vardır.[2] Bu temel bilginin, bireyler ve toplum genelinde bilinip kabul görmesi beklenebilir. Bunun gibi bilimsel bilgileri halka ulaştırmanın en kolay ve hızlı yolu, kitle iletişim araçlarını kullanmaktadır. Bu uygulama 1950'lerde Amerika'da başlamış olup, Türkiye'de de halkın sorunlarını ele alan bilgilendirici televizyon programları ve gazete ile televizyon haberleriyle devam etmiştir.[15] Günümüzde özellikle sosyal medya olmak üzere geleneksel medyada da sansasyonel haber içeriklerine ve dikkat çekici paylaşımlara sıkça rastlanmaktadır. Kitle iletişim araçları haberleşmeyi ve bilgi aktarımını sağlarken, kullanılan haberlerin doğru olması, kaynaklarının belirtilmesi ve konunun uzmanlarında fikir alınarak hazırlanması önemlidir.

Çalışmamızda, "Kitle iletişim araçlarında florür hakkında yapılan haberleri takip ediyor musunuz?" sorusuna "evet" yanıtını veren hasta sayısı 70, öğrenci sayısı 105'tir. Hastaların %50'si ve öğrencilerin %80'ine yakını internet ve sosyal medyadan bu haberlere ulaşmaktaydı. Literatürdeki araştırmalarda da benzer sonuçlar bulunmuş, katılımcıların çoğunluğu, güncel sağlık bilgilerinin takibi veya florür hakkında bilgi almak için televizyon ve interneti kullandıklarını ve konunun uzmanına danıştıklarını belirtmişlerdir.[13,14,16-18]

Sosyal medyanın bireyler tarafından en çok kullanılan araçlardan biri olduğu göz önüne alındığında, bu platformlardaki haberlerin ve bilgilerin değerlendirilmesine yönelik çalışmalara bakmak önemlidir. Çakır ve Eden 2022 yılında farklı sosyal medya plat-

formlarında florürle ilgili yapılan haberlerin yaklaşık %70'inin florür hakkında olumsuz görüş bildirdiğini ortaya koymuştur.[19] Literatürdeki benzer çalışmalarda da birbirlerine yakın sonuçlar elde edilmiştir.[20,21] Yüksek oranda yanlış bilgi içeren sosyal medya paylaşımlarıyla hastalar yanlış bilgilenebilmektedir. Bu sonuçlar, yukarıda bahsedilen çalışmalarda vurgulanan, kamu sağlığı kuruluşlarının sosyal medya platformlarında doğru bilgilerin halka ulaşması konusunda daha etkili paylaşımlar yapması ve yapılan paylaşımların yetkililerce doğrulanması gerekliliğini göstermektedir.

Oliver ve Wood'un 2014'te 1.351 kişinin katılımıyla hazırladıkları çalışmada, Amerikalıların %49'unun en az 1 tane, %18'inin ise 3 ve daha fazla sayıda tıbbi komplo teorisine inandıkları ortaya çıkmıştır.[22] Katılımcıların %25'i, içme suyu florürlenmesinin aslında fosfat madenlerinin tehlikeli yan ürünlerini doğaya boşaltmanın gizli bir yolu olduğuna dair komplo teorisini daha önce duymuştur. Katılımcıların %12'si bu teoriye katılırken, %41'i çekimser kalmış ve %46'sı katılmadığını belirtmiştir. Çalışmamızdaki, "Florürün sağlığa zararlı ve bir çeşit zehir olduğu hakkında yapılan haberlere inanıyor musunuz?" sorusuna hastaların verdiği cevaplardan, sosyal medyada florür hakkında olumlu ve olumsuz yapılan haberlerin bireylerde kafa karışıklığına sebep olmuş olabileceği çıkarılabilir. Ayrıca katılımcıların çoğunluğu lisans mezunu olsa da florür gibi önemli bir konuda bilgi eksikliği ya da bilgi eksikliğine bağlı kararsızlık da söz konusu olabilir. Bu soruya öğrencilerin yarısı "hayır" cevabını verirken; öğrenciler sınıf düzeyine göre değerlendirildiğinde, yalnızca 1. sınıfta "bilmiyorum" yanıtı %52 oranında görülmüştür. Diğer sınıflarda ise en yüksek oran "hayır" yanıtındadır. Bu bulgular, öğrencilerin eğitim süreci ilerledikçe florür hakkında bilgi seviyelerinin yükseldiğini ve ilk sınıflarda görülen kararsızlığın zamanla azaldığını göstermektedir.

Oliver ve Wood'un çalışmasında, katılımcıların %41'inin diş hekimine gittiği belirtilmiştir.[22] Bu veriler, komplo teorisine inanma oranı arttıkça diş hekimini ziyaret etme oranının azaldığını göstermektedir. Çalışmamızda, "Kendinize ve/veya çocuğunuza florür uygulaması yaptırmak için hiç diş hekimine başvurdunuz mu?" sorusuna, cinsiyetler arasında anlamlı bir fark olmadan, hastaların %85'i hayır yanıtını vermiştir. Öğrencilerde, sınıflar arasında bir ilişki olmaksızın toplamda %78 oranında "hayır" yanıtı vererek hastalara yakın bir sonuç elde edilmiştir. Benzer şekilde Jahandideh ve Tüloğlu'nun yaptığı çalışmada, "Çocuğunuza diş hekimi tarafından topikal florür uygulaması yaptırıyor musunuz?" sorusunda katılımcıların 718'i (%70,1) "hayır" cevabı vermiştir.[23] "Hayır" diyen katılımcıların büyük çoğunluğu (498 kişi %48,6) sebep olarak "florür hakkında bilgisi olmadığını" göstermiştir. Aynı çalışmada, katılımcıların 801'i (%78,2) pit ve fissür örtücü uygulaması yaptırmadığını belirtmiştir.

Carpiano ve Chi'nin 2018'deki çalışmasında aşı reddi ve florür karşıtlığı arasında orta düzeyde bir korelasyona rastlanmıştır.[24] Chi'ye göre florür karşıtlığının sağlık konusunda internetten bilgi alınması, bakım verenlerin çocukları hakkında daha fazla karar verici olması ve dental uzmanlara güvensizlik olarak 3 önemli sebebi vardır. Chi'nin 2018'de pedodontistler ve genel diş hekimlerinin, bakım verenlerin florür karşıtlığı üzerine yaptıkları çalışmadaysa katılımcıların %79,2'si geçmişe göre florür karşıtlığının aynı seviyede kaldığını ya da arttığını belirtmiştir.[25] Ayrıca literatürde, eğitim düzeyi ile florür uygulamalarına karşıtlık arasında doğru orantı olduğunu gösteren birçok çalışma mevcuttur.[13,16,17,26] Bu çalışmadaki "Florürün zekâ geriliğine ve/veya IQ düşüklüğüne sebep olduğunu düşünüyor musunuz?" sorusuna hastaların verdiği "evet" yanıtlarıyla literatürdeki diğer çalışmalarda elde edilen sonuçlar birbirlerine oldukça yakındır.[13,14,17]

"Florürün diş çürüğünü önleyici etkisinin olduğunu düşünüyor musunuz?" sorusuna katılımcıların neredeyse yarısı "bilmiyorum" cevabını vermiştir. Literatürdeki birçok çalışmada da benzer sonuçlar bulunmuştur.[13,16,17,23] 2011 yılında İsveç'te 3.200 kişiyle yapılan bir anket çalışmasında Jensen ve ark., bireylerin çoğunluğunun florürün dişleri güçlendirdiğini bildiğini göstermişlerdir.[27] Buradan ülkeler arasındaki gelişmişlik düzeyi farklılıklarının florür hakkındaki bakış açısını etkilediği spekülasyonunu yapabiliriz.

Çalışmadaki "Florürün güvenirliği hakkında şüpheniz var mı?" sorusuna hastaların ve öğrencilerin neredeyse yarısı "hayır" cevabını vermiştir. "Okullarda yapılan florürlü vernik uygulamasını

doğru buluyor musunuz?" sorusuna hastaların yarısından fazlası, öğrencilerinse yarısı "bilmiyorum" yanıtını vermiştir. Duman ve ark.nın yaptığı çalışmada, katılımcıların 285'i (%59,3) okullarda diş hekimi tarafından florür uygulamasının yaralı olduğunu belirtmiştir. Güler ve Şimşek Derelioğlu'nun yaptığı çalışmada da katılımcıların %75'i florür uygulamalarını diş hekiminin görüşüne uyduklarını belirtmişlerdir.[14] Çalışmamızda ise elde edilen veriler, bu bulgularla tam olarak örtüşmemektedir. Literatürdeki çoğu çalışmanın çocuk hastaların ebeveynleriyle gerçekleştirilmesi, bu farklılığın nedeni olabilir. Çünkü ebeveynler, çocukları ile ilgili daha dikkatli, sorgulayıcı ve bilinçli kararlar verme eğilimindedirler; bu nedenle bu çalışmalarda onay oranlarının genel hasta ortalamasına göre daha yüksek ortaya çıkması muhtemeldir. Çalışmamız ise yalnızca ebeveynlere odaklanmadığı için böyle bir farklılık gözlenmiş olabilir.

Bu çalışmada, diş macunu seçiminde hastaların büyük kısmının diş hekimi önerisi ve maliyet faktörüne göre karar verdiği gözlenmiştir. "Florürlü diş macunu kullanıyor musunuz?" sorusuna ise hastaların %43,2'si evet, %36'sı bilmiyorum cevabını vermiştir. Jahandideh ve Tüloğlu'nun çalışmasında, katılımcıların %61,2'si çocuklarına diş macunu seçerken diş hekiminin önerisini dikkate aldıklarını belirtmişlerdir.[23] Bu sonuçlar, çalışmamızın bulgularını destekler niteliktedir. Erden Kayalıdere ve ark.nın 2021'de yaptıkları çalışmaya katılan bireylerin %50'si diş macunu seçiminde içeriğe dikkat ettiklerini belirtirken, eğitim seviyesi düşük olan bireylerin %52'si maliyete göre seçim yaptıklarını ifade etmiştir.[18] Duman ve ark.nın 2022'de yaptıkları bir başka çalışmada, katılımcıların birden fazla seçenek işaretleyerek verdikleri cevaplarda, 481 katılımcının çoğunluğu (460'ı) diş macunu alırken kimyasal içeriğine, 99 kişiyse florür miktarına dikkat ettiklerini belirtmişlerdir.[17] Çalışmalar arasındaki bu farklılıklar, katılımcıların sosyodemografik farklılıklardan kaynaklanabilir. Çalışmamızda, katılımcıların %36'sının florürlü diş macunu kullanıp kullanmadığını bilmemesi, toplumumuzda etiket okuma alışkanlığının azlığından ve içerik farkındalığının eksik olmasından kaynaklanabilir. Ayrıca florürün önemi konusunda toplumumuzda bilgi eksikliği ve/veya yanlışlığı söz konusudur. Bu bulgular, toplumun doğru bir şekilde bilgilendirilmesinin ve ağız ve diş sağlığı konusundaki bilgi seviyesinin artırılmasının önemini bir kez daha göstermektedir.

Bu çalışmanın bazı sınırlamaları mevcuttur. Öncelikle araştırma yalnızca İstanbul'da yaşayan katılımcılarla sınırlı tutulmuştur. Bu durum, elde edilen sonuçların daha geniş bir kitleye genellenebilirliğini kısıtlamaktadır. Ayrıca çalışmaya sadece tek bir üniversitenin diş hekimliği fakültesinde öğrenim gören öğrencileri dâhil edilmiştir. Farklı üniversitelerden öğrencilerin katılımı sağlansaydı, elde edilen veriler daha çeşitli ve güçlü olabilirdi. Örneklem sayısının artırılması ve katılımcıların demografik özellikleri daha detaylı ele alınması, daha güçlü istatistiksel sonuçlar elde edilmesine olanak tanıyabilirdi. Son olarak çalışmamızın kesitsel tasarımı, katılımcıların bilgi düzeylerinde veya tutumlarında zaman içinde meydana gelebilecek değişikliklerin izlenmesine olanak tanımamaktadır.

SONUÇ

Geleneksel medyanın yanı sıra kaynak içermeyen paylaşımlar ve bireylerin içerik üretebilme yeteneği gibi özellikleriyle sosyal medya platformları, yanlış bilgilerin hastalara hızla ulaşmasına olanak tanımaktadır. Bu nedenle hastaların özellikle florür hakkında ve genel sağlık bilgileri için konunun uzmanlarından bilgi alması önemlidir. Bu konuda yapılan birçok çalışma birbirini desteklese de çalışmalar arasındaki farklılıklar örneklem seçimiyle ilgili olabilmektedir.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: *Ezgi Erden Kayalıdere;* ***Tasarım:*** *Ezgi Erden Kayalıdere, Merve Şahin;* ***Denetleme/Danışmanlık:*** *Ezgi Erden Ka-*

yalıdere; ***Veri Toplama ve/veya İşleme:*** *Büşra Berberoğlu;* ***Analiz ve/veya Yorum:*** *Büşra Berberoğlu, Burak Ahmet Deveci;* ***Kaynak Taraması:*** *Büşra Berberoğlu, Burak Ahmet Deveci;* ***Makalenin Yazımı:*** *Burak Ahmet Deveci, Merve Şahin, Ezgi Erden Kayalıdere;* ***Eleştirel İnceleme:*** *Ezgi Erden Kayalıdere, Merve Şahin.*

KAYNAKLAR

1. Munteanu A, Holban AM, Păuna MR, Imre M, Farcaşiu AT, Farcaşiu C. Review of professionally applied fluorides for preventing dental caries in children and adolescents. Applied Sciences. 2022;12(3):1054. [Crossref]
2. Pitts NB, Zero DT, Marsh PD, Ekstrand K, Weintraub JA, Ramos-Gomez F, et al. Dental caries. Nat Rev Dis Primers. 2017;3:17030. [PubMed]
3. Griffin SO, Jones K, Tomar SL. An economic evaluation of community water fluoridation. J Public Health Dent. 2001;61(2):78-86. [PubMed]
4. Bánóczy J, Rugg-Gunn A, Woodward M. Milk fluoridation for the prevention of dental caries. Acta Med Acad. 2013;42(2):156-67. [PubMed]
5. American Dental Association Council on Scientific Affairs. Professionally applied topical fluoride: evidence-based clinical recommendations. J Am Dent Assoc. 2006;137(8):1151-9. [Crossref] [PubMed]
6. Buzalaf MAR, Pessan JP, Honório HM, Ten Cate JM. Mechanisms of action of fluoride for caries control. Monogr Oral Sci. 2011;22:97-114. [PubMed]
7. Dean HT. Endemic fluorosis and its relation to dental caries. 1938. Public Health Rep. 2006;121 Suppl 1:213-9; discussion 212. [PubMed]
8. Wang SX, Wang ZH, Cheng XT, Li J, Sang ZP, Zhang XD, et al. Arsenic and fluoride exposure in drinking water: children's IQ and growth in Shanyin county, Shanxi province, China. Environ Health Perspect. 2007;115(4):643-7. [PubMed] [PMC]
9. Sebastian ST, Sunitha S. A cross-sectional study to assess the intelligence quotient (IQ) of school going children aged 10-12 years in villages of Mysore district, India with different fluoride levels. J Indian Soc Pedod Prev Dent. 2015;33(4):307-11. [Crossref] [PubMed]
10. Seraj B, Shahrabi M, Shadfar M, Ahmadi R, Fallahzadeh M, Eslamlu HF, et al. Effect of high water fluoride concentration on the intellectual development of children in Makoo/Iran. J Dent (Tehran). 2012;9(3):221-9. [Crossref] [PubMed] [PMC]
11. Petersen PE, Ogawa H. Prevention of dental caries through the use of fluoride—the WHO approach. Community Dent Health. 2016;33(2):66-8. [PubMed]
12. Kaya A, Yüksel E, Öğüt P. Sağlık haberlerinde "mucize tedavi"ler ['Miraculous cures' in health news] Selçuk İletişim. 2011;7(1):49-64. [Link]
13. Ak AT, Aksoy A, Özdaş DÖ. Türk ailelerinin florlu diş macunu ve topikal flor uygulamaları hakkında bilgi ve görüşlerinin değerlendirilmesi: pilot çalışma [Evaluation of Turkish parents' knowledge and opinions about fluoride toothpaste and topical fluoride applications: a pilot]. EÜ Dişhek Fak Derg. 2018;39(3):160-4. [Crossref]
14. Güler Y, Şimşek Derelioğlu S. Yazılı ve görsel medyada flor hakkında yayınlanan haberlerin hasta ebeveynleri üzerine etkisi [Influence of published news about fluoride in written and visual media on patient's parents]. Atatürk Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi Dergisi. 2019;30(1):41-7. [Crossref]
15. Atabek Ü, Atabek G, Bilge D. Televizyon sağlık programlarında ideolojik söylemler [Ideological discourses in television health shows]. Galatasaray Üniversitesi İletişim Dergisi. 2014;3(11):11-30. [Link]
16. Öter B, Karabulut B, Güven Polat G, Çehreli SB. Ailelerin florürürlü ağız bakım ürünlerine bakış açılarının ve davranışlarının değerlendirilmesi [Evaluation [Crossref]
17. Duman S, Oktay E, Vural H. Evaluation of parents' opinions on dental fluoride, information sources and reflections on their children's tooth brushing habits. Selcuk Dental Journal. 2022;9(1):111-8. [Crossref]
18. Erden Kayalıdere E, Tunç İ, Dörter C. Bireylerin diş sağlığı ile ilgili bilgilerinin değerlendirilmesi [Evaluation of individuals' dental health knowledge obtained from different media tools]. European Journal of Research in Dentistry. 2021;5(1):29-37. [Crossref]
19. Çakır P, Eden E. Sosyal medya platformları twitter, ınstagram ve youtube'daki flor paylaşımlarının değerlendirilmesi: kesitsel araştırma [Evaluation of fluoride shares on social media platforms Twitter, Instagram and YouTube: cross-sectional research]. Turkiye Klinikleri J Dental Sci. 2022;28(1):61-71. [Crossref]
20. Oyeyemi SO, Gabarron E, Wynn R. Ebola, Twitter, and misinformation: a dangerous combination? BMJ. 2014;349:g6178. [Crossref] [PubMed]
21. Waszak PM, Kasprzycka-Waszak W, Kubanek A. The spread of medical fake news in social media-the pilot quantitative study. Health Policy Technol. 2018;7(2):115-8. [Crossref] [PubMed]
22. Oliver JE, Wood T. Medical conspiracy theories and health behaviors in the United States. JAMA Intern Med. 2014;174(5):817-8. [Crossref] [PubMed]
23. Jahandideh A, Tüloğlu N. Ebeveynlerin ağız-diş sağlığındaki koruyucu uygulamalar hakkındaki bilgilerinin değerlendirilmesi [Evaluation of parental knowledge about preventive applications in oral and dental health]. Süleyman Demirel Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 2019;10(4):403-12. [Link]
24. Carpiano RM, Chi DL. Parents' attitudes towards topical fluoride and vaccines for children: are these distinct or overlapping phenomena? Prev Med Rep. 2018;10:123-8. [Crossref] [PubMed] [PMC]
25. Chi DL, Basson AA. Surveying dentists' perceptions of caregiver refusal of topical fluoride. JDR Clin Trans Res. 2018;3(3):314-20. [PubMed]
26. Kalyoncu IÖ, Has S, Eren Giray F, Kargül B. Velilerin 'okullarda florürürlü vernik uygulaması' programı hakkında tutum ve yaklaşımlarının değerlendirilmesi [Assessment attitudes of parents about application of fluoride varnish in school-based programme]. Ata Diş Hek Fak Derg. 2020;29(4):556-62. [Crossref]
27. Jensen O, Gabre P, Sköld UM, Birkhed D. Is the use of fluoride toothpaste optimal? Knowledge, attitudes and behaviour concerning fluoride toothpaste and toothbrushing in different age groups in Sweden. Community Dent Oral Epidemiol. 2012;40(2):175-84. [Crossref] [PubMed]